

Št. 13, 14.

Leto XX.

NARODNI GOSPODAR

Glasilo „Zadružne Zveze“

v Ljubljani.

V Ljubljani, 1. julija 1919.

Garje, srbečico

odpravi najhitreje dr. Emil Fleschevo izvirno, zakonito zavarovano

„Skabaform mazilo“

Lonček za poskušnjo K 2.30, veliki lonček K 4.—, družinska porcija K 11.—,

Ob večjih naročilih za živali stopijo v veljavo sledeče cene: 1 kg K 25.—, 5 kg K 100.—, 10 kg K 180.—, 25 kg K 400.—.

Ekspedicija franco. Dobiva se izključno pri izdelovalcu:

Dr. EMIL FLESCH-ova lekarna „Pri kroni“
Győr (Raab), Ogrsko.

Najlepše darilo mladini

je zelo zanimiva povest slovenskega dečka iz sedanje vojne

„DORE“

ki jo je spisal dr. Ivan Lah, lepo ilustriral Maksim Gaspari, izdala in založila „Zvezna tiskarna“ v Ljubljani. — Cena vezani knjigi je 3.50 K, dobi se po knjigarnah in v upravi „Tendenskih Slik“.

C. kr. priv. pred ognjem i tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobroznana tovarna blagajn

M. ADLERSFLÜGEL

založnik Reiffeisnovih posojilnic

DUNAJ I., Franz Josephs-Quai šte. 27.

Za doseg zadovoljive, res dobičkanosne
žetve je poraba

kalijevih solij

:: poleg gnojil fosforne kisline in dušika ::

neobhodno potrebna.

Kajti če se ne pridene kalij, ne moreta fosforova kislina in dušik provzročiti ne ::

največjega pridelka, ne najboljše kakovosti.

Kajnit in koncentrirane kalijeve soli prodajajo vse kmetijske zadruge in društva ter zadružne zveze po izvornih cenah in pogojih kalijevega sindikata.

NARODNI GOSPODAR

Glasiló Zadružne zveze v Ljubljani.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krome na leto, za pol leta dve kroni, za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krome na leto. — Posamezna št. 20 vin.

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Ustanovitev Glavne zadružne zveze v kraljestvu SHS.

Dne 14. junija t. l. je bil znamenit dan za jugoslovansko zadružništvo: ustanovila se je Glavna zadružna zveza v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev (Glavni zadružni savez u kraljestvu Srba Hrvata i Slovenaca).

Na povabilo pripravljalnega odbora se je bilo v Belgradu zbralo mnogo zastopnikov zadružnih organizacij iz vseh krajev naše širne nove domovine. Žal, da smo mi Slovenci ob tej priliki težko občutili odsotnost dveh zadružnih organizacij, ki sta nam tako blizu, pa po zahrbtni lokavosti 2000 letne laške kulture tako daleč, daleč od nas,

V predsedstvo so bili izvoljeni: vseučiliški profesor dr. Sima Lozanić (predsednik srbske zveze v Belgradu), Ivo Antičević (ravnatelj Zadružnega Saveza v Splitu) in Anton Kralj (tajnik Zadružne zveze v Ljubljani). Zborovanja so se udeležili tudi trije ministri: dr. Kramar, dr. Gluhić (poljedelstvo) in dr. Poljak (agrarna reforma), zastopniki raznih drugih ministrstev, ruski zastopnik Ivanović in mnogi drugi odličnjaki.

Po običajnih pozdravih se je oglasil za besedo poljedelski minister dr. Gluhić, ki je v širokopoteznem govoru orisal naloge in važnost zadružništva in njegovo razmerje do države. Iz njegovega govora je posebej omeniti njegovo povdarjanje potrebe, da naj v zadružni organizaciji izginejo vsi plemenski, verski in strankarski oziri in pomisleki in naj se zadružništvo organizira po posameznih pokrajinah edinole z vidika lastnih koristij in nalog. Drugo, kar moram posebej omeniti, je dejstvo, da je posebno naglašal potrebo zadružne avtonomije napram državnim in drugim faktorjem.

Po tem govoru, ki ga priobčujemo na drugem mestu dobesedno, je poročal g. Gjuro Marić o dosedanem delu pripravljalnega odbora.

Zatem so se vzela v pretres pravila Glavne zadružne zveze, ki so bila po podrobni daljši debati sprejeta z nekaterimi izpremembami in dodatki.

Predsednik je proglasil, da je s tem nova zveza osnovana, kar so zborovalci sprejeli z navdušenim ploskanjem.

Zatem so javile posamezne zadružne organizacije po svojih zastopnikih pristop k novi zvezi. Pristopilo je vsega skupaj 11 zvez in sicer: srbske zadružne zveze v Belgradu, Sarajevu, Dubrovniku in Zagrebu, Zadružna zveza v Ljubljani, Zveza slov. zadrug v Ljubljani, Zadružna zveza v Celju, Zadružni Savez v Splitu, Središnji Savez hrv. seljačkih zadrug v Zagrebu, Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo v Zagrebu in Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo v Osijeku.

V upravni odbor so bili izmed slovenskih zastopnikov izvoljeni: za Zadružno zvezo v Ljubljani ministrski podpredsednik dr. Anton Korošec in Anton Kralj (namestnika: dr. Lovro Pogačnik in Bogumil Remec), za Zvezo slov. zadrug dr. Anton Novak (namestnik Adolf Ribnikar), za Zadružno zvezo v Celju dr. Božič (namestnik dr. Kukovec),

V nadzorni odbor so prišli: prof. Anton Sušnik in dr. Jakob Mohorič (nam. Fr. Pišek in Ivan Brodar) za Zadružno zvezo v Ljubljani, dr. Janko Kersnik (nam. Miško Reicher) za zvezo slov. zadrug v Ljubljani in dr. Ernest Kalan (nam. Anton Mirnik) za Zadružno zvezo v Celju.

Omeniti mi je ob tej priliki, da se je upravni odbor glavne zveze v svoji prvi seji konstituiral sledeče: častni predsednik vseučiliščni profesor Sima Lozanić (Belgrad), predsednik dr. Anton Korošec, prvi podpredsednik Ivo Antičević (Split), drugi podpredsednik Jovan Žujović (Belgrad).

Nadzorni odbor si je za predsednika izbral grofa Miroslava Kulmerja (Zagreb).

Za upravnika, ki ima z ozirom na posebni ustroj glavne zveze v njeni organizaciji zelo važno stališče, je bil izvoljen ravnatelj belgrajske zveze Mihajlo Avramović, ki ga cenijo kot najboljšega zadružnega strokovnjaka ne samo doma, ampak je kot tak znan tudi daleč v zunanjem svetu.

Pri razpravi o proračunu glavne zveze za tekoče poslovno leto je bilo končno sklenjeno pooblastiti upravni odbor, da naj sam določi približno višino stroškov in način pokritja.

Predsednik osrednjega odbora za obnovo Srbije, g. Glavinić, se je iskreno zahvalil za pomoč, ki jo je dobil pri hrvatskih in slovenskih organizacijah. Skupščina je končno določila posebno deputacijo, da se v imenu zbranih zadružnih organizacij pokloni prestolonasledniku regentu Aleksandru. V deputaciji so bili od Srbov gg. Lozanić in Gašić (Sarajevo), od Hrvatov grof Kulmer in Ivo Antičević, od Slovencev Anton Kralj in Adolf Ribnikar. Deputacijo je regent sprejel v avdijenci dne 15. junija ob 5. uri popoldne in se je po nagovoru grofa Kulmerja z vsakim udeležnikom prijazno razgovarjal o gospodarskih razmerah dotične pokrajine.

Tako je stopila v življenje naša skupna zadružna organizacija, ki je poklicana, da bodi vrhovna voditeljica vsega zadružnega delovanja v mladi Jugoslaviji. Želimo ji obilo uspehov!

Zadružni program poljedelskega ministrstva.

Na ustanovnem zborovanju Glavne zadružne zveze v kraljestvu SHS dne 14. junija t. l. je imel poljedelski minister, dr. Šefkija Gluhić, o zadružnem delovanju zanimiv govor, ki ga tu podajamo našim čitateljem.

„Gospodarske razmere v poedinih naših pokrajinah so se historijsko različno razvijale, pa obstoje še danes znatne razlike med njimi“

Ker smo sedaj eno, zahteva tako interes naroda kakor tudi interes države, da delamo vsi z vsemi silami na tem, da bi se gospodarsko življenje edinstveno razvijalo v posameznih pokrajinah in se končno spojilo v eno harmonično celino. A to se tiče enako naše narodne pridobitnosti v obče kakor tudi njenih poedinih panog.

Vprašanje o ureditvi zadrugarstva kot ene najvažnejših panog narodne pridobitnosti, ki se je najbolj različno razvijala v poedinih, sedaj naših pokrajinah, vsled vplivanja različnih ekonomskih in političnih razmer, bi moralo biti prvo, da se edinstveno organizira v vsem našem kraljestvu, ako želimo, da dosežemo svrhu, ki sem se je zgoraj dotaknil.

Kakor je naša organizacija storila vse, kar je bilo mogoče in potrebno za popolno politično edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev, tako bi imela biti zadrugarstvu, kakor si ga jaz zamišljam, tudi ta naloga, da zadovoljivši v prvi vrsti svojim gospodarskim nalogam bodi v drugi vrsti in v popolnem skladu z idejo popolnega nacijskega edinstva našega troimenega naroda. Iz teh razlogov je treba, da posvetimo svoje sile podpiranju zadružništva tako s stališča ekonomskih kakor tudi s stališča nacijskih njegovih nalog.

I. Vojne škode zadružništva.

Prej nego preidem na samo organizacijo zadrugarstva, omeniti mi je nekoliko o vojnih škodah zadružništva.

Tekom dolge vojne je bil ogromen del naše sedanje države ali bojišče ali vsaj ožje vojno področje. Zaradi vojne je na vsem tem teritoriju uničeno vse narodno gospodarstvo, torej tudi zadružništvo. Ker se je gnev sovražnika osredotočil v prvi vrsti proti Srbom in vsem njihovim kulturnim ustanovam, zato je uničujoča vojna bila najtemeljitejša ravno napram srbskim gospodarskim napravam. Posledica tega je bila, da je zadružništvo, ki je bilo pred vojno že zelo razvito, v sami Srbiji popolnoma uničeno. Kulturni sovražnik, ki v svoji domovini sam v veliki meri goji dobro altruistično zadružništvo, se ni sramoval, da v zadrugah Srbije uniči vse knjige, spise, nepremičnine in premičnine. Iz njegovega preračunanega sistematičnega uničevanja se je videlo, da želi povsem vse uničiti, da bi se obnova srbskega zadružništva za vedno onemogočila.

No, tudi zadružništvo ostalih pokrajin kraljestva ni ostalo brez škode. Trpelo je pod istim sistemom uničevanja kakor ono v Srbiji. Srbski zadružni zvezi v Sarajevu in Zagrebu sta bili že v začetku vojne pognani v likvidacijo. Srbska zadružna zveza v Dubrovniku je sicer ostala očuvana likvidacije, ali ji

je delovanje bilo vseeno onemogočeno, ker so bili voditelji te zveze deloma internirani, deloma konfinirani. V obče je bilo delovanje združništva onemogočeno za čas vojne v mnogih naših krajih, ker je na stotine in stotine združnikov enega ali drugega imena našega naroda deloma bilo interniranih, deloma pobitih.

Veliko škodo je trpelo tudi slovensko in hrvatsko združništvo v področju italijanske fronte, osobito na Goriškem, v Trstu in v Istri.

Prva naloga nam mora biti, da zopet privedemo v življenje vse zadruge, ki so morale zbog vojne prekiniti svoje delovanje. Treba je ugotoviti točno višino škode, ki so jo pretrpele vsled vojne in iskati sredstev, da se škoda pokrije. Preostale združne delavce je treba zopet zbrati k delu. Ker pa je na stotine zadrugarjev dalo svoje življenje, zdravje in svojo delovno zmožnost za osvobojenje domovine, bodo zadruge silno čutile to praznino, treba bo vzgojiti novih sodelavcev. A to delo, to vzgajanje novih sodelavcev in novih zadrugarjev, ker je bilo prenehalo na vsem področju našega kraljestva, treba da ga s podvojenimi silami na novo povzdignemo in učvrstimo. Naša briga mora biti, da se povsod zopet počne z združnimi predavanji, z združnimi tečaji in z redovitim izdajanjem združnih časopisov in knjig. Prošlost nas uči, da je združno delo najuspešnejše tedaj, ako smo zanj s poukom zainteresirali združnike, odnosno, da je združno delo tam najboljše, kjer stoji združni pouk na popolni višini.

2. Makedonija, Črna gora in Hercegovina.

V drugi vrsti je treba, da posvetimo osobito pažnjo onim pokrajinam našega kraljestva, v katerih se združništvo do sedaj sploh ni gojilo ali se je gojilo v vrlo mali meri. To se tiče najprej Makedonije in Črnegore, kjer sploh ni združništva; nadalja Bosne in Hercegovine, kjer je pred vojno delovalo že okoli 300 zadrug, katero število pa za to pokrajino v primeri s tamošnjimi gospodarskimi razmerami in z gostoto prebivalstva nikakor ni zadostno. Naša naloga je, da v gori navedenih pokrajinah zainteresujemo za koristnost združnega dela inteligenco in narod in da se pobrigamo za dobro združno uradništvo, v prvi vrsti za dobre organizatorje in revizorje, in da tako ustvarimo vse pogoje, ki so potrebni za organizacijo, razvitek in uspešno delo združništva.

3. Dosedanje nemške in madjarske zadruge.

V Sloveniji, v Hrvatski in Slavoniji, v Medjimurju, v Prekmurju in v Vojvodini obstoji mnogo zadrug, ki so v bivši monarhiji delovale ali v zvezi z nemškimi združnimi zvezami na Dunaju, v Gradcu, Celoveu in Hermanštadu ali v zvezi z madjarskimi združnimi centralami v Budimpešti. Kar se tiče Slovenije, je večina omenjenih zadrug že privzeta v oblast tam obstoječih narodnih združnih zvez, ki bodo s časom prevzele tudi še preostale nemške zadruge.

Madjarske zadruge v Hrvatski in Slavoniji s hrvaškim poslovnim jezikom so imele v Zagrebu posebno zastopstvo budimpeštanske centrale. To zastopstvo je bilo že v prvih dneh revolucije prevzeto v naše roke in je danes že popolnoma nacijonalizirano. Poleg teh je bilo v Hrvatski in Slavoniji tudi okoli 80 zadrug

z madjarskim poslovnim jezikom, treba bo principijelno urediti vprašanje ekstenčnega prava teh zadrug. Na vsak način bo potrebna prememba poslovnega jezika teh zadrug.

Končno je na našem teritoriju v Banatu, Bački in Baranji okoli 400 zadrug z madjarskim in nemškim poslovnim jezikom. Treba se je takoj pobrigati, da se osnuje tudi za te zadruge zadružna zveza, ki bi odgovarjala ekonomskim in nacijskimi načelom našega zadružnega programa.

4. Glavne zadružne organizacije.

V problemu organizacije zadružništva v naši novi državi pridemo najprej na vprašanje centralnih ali glavnih zadružnih organizacij. Prvi del tega vprašanja se rešuje danes z osnutkom „Glavne zadružne zveze v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev“. Ta centralna organizacija se bo bavila z interesnim zastopstvom vsega našega zadružništva in z revizijami naših pokrajinskih zveznih organizacij. Ako bo „Glavna zadružna zveza“ pravilno pojmovala svojo nalogo in svoj poziv, bo imela jako odločilen vpliv na celokupno zakonodajstvo glede zadružništva in naposled na odnošaje med samimi zadrugami in na njihove odnošaje napram državnim upravi. Mislim, da se bo vpliv pokazal že v najbližji bodočnosti, ko bo nastopilo vprašanje ureditve enotnega zadružnega zakona kakor tudi pri vprašanju o ureditvi raznih davčnih zakonov. Poleg tega mora „Glavna zadružna zveza“ biti glavna zaščita zdravih zadružnih načel, zato mora tudi v tem duhu voditi vse zadružno poučevalno delo in propagando v kraljestvu. Zadača ji je, da čim prej osnuje posebno zadružno šolo, v kateri se bodo vzgajali uradniki tako za zadružne zveze, kakor za večja zadružna podjetja. Nadalje treba osnovati centralno strokovno knjižnico, v kateri bo praktični zadružni delavec kakor tudi teoretik našel vse, kar mu je potrebno za njegovo uspešno delo. Ako še pripomnim, da bo zadača Glavne zadružne zveze voditi statistiko o celokupnem našem zadružništvu, potem bo v kratkem v njej osredotočeno vse zadružno življenje v našem kraljestvu.

Praktične razmere našega vsakdanjega zadružnega življenja zahtevajo, da se čimprej osnuje tudi glavna ali centralna zadružna banka. Kakor ima poljedelec v vasi svojo krajevno kreditno zadrugo in kakor imajo zadruge v eni pokrajini za svojo denarno izravnavo pokrajinsko zvezo, tako je tudi zvezam celega kraljestva potreben glavni denarni zavod, to je glavna zadružna banka. Zakaj bi zveze dajale dobiček nezadružnim denarnim podjetjem, ko morejo svoj odvišni kapital bolje upotrebiti na ta način, da si osnujejo svojo lastno bančno centralo. Kakor vidimo iz podatkov, je pri vseh zvezah na našem ozemlju okoli 250 milijonov kron vlog, pa je samo ena petina porabljena za zadružna posojila, ostanek od 200 milijonov kron ostane potemtakem za zadružne namene neporabljen. Vsekakor je največ tega denarja na zapadu, v Sloveniji sami, a najmanj na jugovzhodu: To je razumljivo, ker je, kakor sem že zgoraj omenil, Srbija v vojni največ trpela. Ali bilo bi nezadružno in nenarodno, ako bi nas to žalostno dejstvo odvrčalo od skupne kreditne zadružne centrale. To se sme tem manj

dogoditi, ker ni dvoma, da je tudi dolžnost države sodelovati pri osnutku takega zavoda in to ravno s posebnim ozirom na veliko po vojni povzročeno škodo v jugovzhodnem delu kraljestva.

Naloga zadružništva je torej, da se točno prouči vprašanje, kako tako glavno kreditno zadrugo organizirati. To vprašanje se je v poedinih državah povsem različno reševalo. Na vsak način pa je treba, da pri organizaciji takega zavoda točno pazimo na to, da se bo njegovo delo razvijalo izključno po čistih načelih zadružnega altruizma in da se za vedno zagotovi zdrav in dosleden demokratizem uprave. Verjetno je, da bo ta centrala osnovana v obliki delniške družbe. Zadružno mišljenje zahteva, da se delnice takšne centralne zadružne banke razdele med vse s centralo poslujoče organizacije in to po ključu, ki se v pravem demokratičnem smislu naslanja na število v poedini zadružni organizaciji združenih zadružnikov. Po takem ključu bo imela poedina organizacija toliko več delnic, kolikor več bo imela zadružnikov. Mnenja sem, da zadruga z več zadružniki mora imeti večji vpliv na centralo, kakor ga ima zadruga z manjšim številom zadružnikov. To je načelo zadružnega demokratizma. *Zadružnik odločuje v zadružni organizaciji a ne kapital. Zadružnik v l a d a*, kapital mora s a m o s l u ž i t i potrebam zadružnikov. Ako bo to edina vodilna misel pri snovanju tako zamišljene centralne zadružne banke, potem se ni bati, da bo takšna banka krenila s svojega idealnega pravca na pot kapitalističnega obogatevanja in kakršnihkoli kapitalističnih špekulacij.

Da se more zadružništvo uspešno razvijati in svoje zadružnike pravočasno oskrbovati s potrebščinami, potrebno je izpopolniti tudi našo nabavno zadružno organizacijo. Naša država je agrarna. Dosti bo pri nas poljedelskih in gozdnih proizvodov vseh vrst (življenjskih potrebščin, živine, tobaka, vina itd.) ali nedostajalo nam bo inozemske industrijske robe, katero bomo morali leto za letom uvažati iz inozemstva. Da se torej naš mali človek oskrbi s temi industrijskimi produkti, mu je potrebno, da se organizira s sebi sličnimi v zadrugi, ki bo na veliko dobavljala. Tako si bo potem zadruga vse svoje potrebščine sam uvažal. Radi tega nam je ravno sedaj najbolj potrebna glavna nabavna zadruga, ker zasebni posredovalni dobički še nikdar niso dosegli tako velike višine, kakršno so dosegli v našem času. Naš mali človek je danes siromašnejši, nego je kdaj prej bil, dočim so nasprotno dobički zasebnega posredovalca neverjetno veliki in gredo, kakor je dobro znano, na račun siromašnega naroda. Zadružniki so torej v prvi vrsti pozvani, da si olajšajo v zgornjem smislu svoj položaj in to na ta način, da organizujoč svojo nabavo v zadrugi direktno občujejo kot konsumenti s producenti.

Slednjič nam je tudi treba jake organizacije za prodajo naših poljedelskih proizvodov. Kakor naš poljedelec prideluje in pridobiva velike količine proizvodov za izvoz, vendar upravlja ž njim ravno radi tega, ker ni zadružno organiziran, zopet posredovalec, kateremu gre glavni dobiček v žep. Ti zasebni posredovalci so v mnogih slučajih celo tuji državljani, vsled česar je škoda za naše narodno gospodarstvo tem večja, ker oni visoki zasebni posredovalni do-

bički ne ostanejo niti v naši državi. Radikalno pomoč nam more tudi v tem pogledu prinesiti samo konsekventna organizacija za združno prodajo.

5. Teritorijalne, odnosno narodne organizacije mesto plemenskih.

Dosedaj mo navedli nekatere glavne neodložljive in nujno potrebne organizatorne naloge. Ni dvoma, da bodo vse omenjene centralne organizacije obsegale združništvo vsega našega troimenega naroda. Ali naše pokrajinske organizacije so bile doslej izključno vsled vpliva tuje nam vsiljene politike razdeljene po plemenih. Najbolje se to vidi v onih pokrajinah, v katerih žive pomešana dva ali tri naša plemena, n. pr. v Bosni in Hercegovini, v Hrvatski in Slavoniji in v Dalmaciji. Ne da se tajiti, da je vprašanje, ali bodo ostale v teh pokrajinah plemenske organizacije, ali se bomo odločili za narodne zadruge in zveze, postalo danes aktualno. Odločitev ne bo težka. Posledica zmagonosne vojne je naše narodno osvobojenje in združenje v edinstveni državi Srbov, Hrvatov in Slovencev. A če vsa naša plemena priznavajo naše narodno edinstvo, ni več potrebno ostati pri dosedanjih plemenskih združnih organizacijah. Zadruge ne rešujejo niti verskih, niti političnih, a najmanje strankarskih vprašanj. Naše globoko prepričanje je, da so zadruge ustanove, ki se bavijo izključno z gospodarskimi razmerami svojih članov. Mislim, da nima niti pri jemanju posojil, niti pri nabavi potrebščin, niti pri prodaji produktov srbski poljedelec drugačnih interesov, kakor jih ima hrvatski ali slovenski, katoliški, muslimanski ali pravoslavni poljedelec. Ne v narodnem, ne ekonomskem pogledu ne dobimo razlike med njihovimi interesi. Zakaj torej naj ostanemo pri dosedanjih plemenskih in konfesijonalnih zadrugah? Iz vsega onega, kar sem pripomnil, sledi jasno, da se more dober združnik in iskren državljani naše skupne domovine odločiti v vprašanju združne organizacije združništva samo in edino za teritorijalni ali narodni organizatorni princip.

6. Koncentracija združništva v Sloveniji, Hrvatski, Slavoniji, Bosni-Hercegovini in Dalmaciji.

V tem smislu mora biti naša naloga, da delujemo v poedinih pokrajinah za koncentracijo združništva. V Dalmaciji je potrebno združenje hrvatske in srbske združne zveze. Inicijativa za to združenje je bila s strani splitske zveze predložena že pred vojno, kar je treba osobito poudariti in pohvaliti. Bosna-Hercegovina naj dobi edinstveno zvezno organizacijo. Ravno tako je treba na temelju teritorijalnega načela organizirati združništvo v Hrvatski, Slavoniji in Sloveniji.

Brez dvoma bi takšna koncentracija združništva v označenih pokrajinah zelo povzdignila. Združni kapital, ki je danes razdeljen na več organizacij, bi se združil v eno celino ter bi deloval skupno, dočim so dosedaj poedine organizacije v nekaterih pokrajinah delovale celo ena proti drugi. Vsakdo, ki se je bavil z vprašanjem združništva in ki je proučil njegov razvoj, je znal že pred našim ujedinjenjem, da za tako konkurenčno vojenje združnega dela niso govorili

nikaki gospodarski oziri, ampak je bilo povzročeno pod vplivom tuje, neprijateljske politike. Ko pa danes sami odločujemo v svoji hiši, storimo vse ono, kar je potrebno, da se tudi v našem zadružništvu odstrani storjeni greh tujega uplivanja.

7. D r ž a v a i n z a d r u Ź n i š t v o .

V zadružnih krogih vseh narodov vzbuja veliko interesiranje tudi vprašanje, kaki naj bodo odnošaji med državo in zadružništvom. Tudi jugoslovansko zadružništvo se temu vprašanju ne more izogniti. Izogniti se more tem manj, ker je položaj zadružništva v nekaterih pokrajinah še tako nepovoljen, da bo vsaj začasno njegov razvoj in napredek odvisen od državne pomoči. Zadružništvo bi se moglo v teh krajih razvijati samo skromno in polagoma, da bi bilo to na škodo tako onim ljudem, katerim mora zadružništvo neposredno služiti, kakor tudi na škodo našemu celokupnemu narodnemu gospodarstvu. Država bo vsled tega morala podpirati zadružništvo, ne samo s povoljno zakonodajo in upravo, ampak tudi z denarnimi sredstvi. Načel za zadružno financijelno pomoč ne moremo generalno določiti, ampak se bo vsak posamezni slučaj pretresal individualno, ker so razmere, v katerih se nahajajo finance zadružništva v posameznih pokrajinah zelo različne. Tako n. pr. danes ni več potreba, da daje država slovenskim kreditnim zadrugam na razpolago poslovni kapital, ker je kreditno zadružništvo, izvzemši vprašanje pokrajinske koncentracije, tamkaj že rešeno in stoji financijsko najmočneje. Ali takšna državna pomoč bo neodložljivo potrebna n. pr. v Srbiji, kjer je zadružništvo vsled strašnih vojnih poškodb popolnoma uničeno. Isto velja glede režijske pomoči za organizacijo in revizije zadrug. Kjer je zadružništvo že zadosti jako, da more pokrivati samo tudi te stroške, tam bo brezpogojno odpadla tudi državna pomoč; a nasprotno bo nujna in potrebna taka državna pomoč n. pr. v Makedoniji in Črnigori, v katerih pokrajinah zadružništva še sploh ni.

Na kratko: država ima dolžnost, da pospešuje tudi razvoj zadružništva v prej omenjenih smereh. Ali že danes moramo postaviti kot načelo, da država navzlic svojemu moralnemu in financijelnemu sedelovanju nikdar ne sme ogroževati zadružne organizacije v njeni popolni nezavisnosti. Država mora s svoje strani doprinesati potrebna sredstva za pokritje stroškov za organizacijo in revizije; potrebno je tudi, da daje za slučaj potrebe poslovni denar v obliki povračljivega kredita, ali država se ne sme umešavati v notranjo upravo zadrug, katero imajo voditi le zadruge v okviru zakonitih predpisov povsem nezavisno in avtonomno. To načelo, katero je priznано v vsem zadružnem svetu, mora biti priznано in uresničeno tudi pri nas.

8. K o n e c .

S tem sem se dotaknil nekaterih načelnih točk našega zadružnega programa. Ako se ta program izvede, potem smo šele osnovali oni temeljni aparat, s katerim moremo pristopiti k najraznovrstnejšim nalogam, ki se tičejo naših zadružnih interesov, n. pr. agrarna reforma, oskrbovanje zemlje, narodna prosveta

i. t. d. Brez čvrsto organiziranega aparata, ki obsega našo deželo, ne bomo mogli nikdar vršiti uspešnega združnega dela. S tem moramo biti na čistem.

Več nego 80⁰/₀ našega prebivalstva pripada kmetijskemu stanu in ima zbog tega naše združništvo tudi kmetijski značaj. Kakor so bile že naše stare jugoslovanske zadruge bistveni del našega kmetijstva in vsega našega življenja, take so ostale in naj tudi dalje ostanejo naše moderne zadruge.

Ker je v naši državi glavni in najmočnejši gospodarski faktor poljedelstvo, je potrebno, da bo tako urejeno, da bo moglo pokriti tudi vse ostale gospodarske potrebščine te države. Treba je organizirati veliko pridelovanje in izvoz naših gospodarskih proizvodov, da bomo mogli dobiti pokritje za ono industrijsko robo, katere danes v lastni državi še ne produciramo in glede katere smo navezani na inozemstvo. Naše poljedelstvo se ima torej brigati tudi za aktivnost naše državne trgovinske bilance. Tudi na to vprašanje je potrebno, da mislimo pri organizovanju zadrug. Kakor bomo z zadrugami osvobodili v domovini sami poljedelca od oblasti oderuškega posredovalca, tako moremo s temi organizacijami osvoboditi tudi vse naše narodno gospodarstvo od zavisnosti inozemstva. Vzgleđi angleškega in danskega združništva dokazujejo vrlo jasno, da se more na podlagi male kreditne, prodajalne in nabavne zadruge s časom razviti tudi močna združna industrija. To je za naše zadruge znatna naloga bodočnosti. Močna združna organizacija bo v stanu, da nam organizira tudi narodno združno industrijo za vse ali vsaj za večino onih potrebščin, katere je treba danes uvažati za drag denar. Ta cilj še ni blizu, ali je za zadrugarja povsem jasno viden. Storimo vse, da na najbolj demokratični podlagi osnovano združništvo postane eden nezlomljivih temeljnih kamnov naše nove države, naše Jugoslavije!

Miloš Štibler:

Po prvem jugoslovanskem združnem kongresu.

Ko so jugoslovanski zadrugarji v sredini meseca aprila 1. 1919 na nekem sestanku v Belgradu sklenili, da se ima koncem maja 1919 vršiti v Belgradu ustanovno zborovanje za »Glavni združni savez u kraljestvu Srba, Hrvata i Slovenaca«, kdo si je takrat mislil, da bo se iz tega razvil cel združni kongres? No, koncem maja je bilo zborovanje preloženo na 14. junija, ker je bil g. Avramović, vodja zadrugarstva v Srbiji, še odsoten. Potoval je namreč v Pariz in London, da se v tamkajšnjih združnih krogih pouči, ali bi se od tam dalo dobiti za Jugoslavijo raznih potrebščin, ki primanjkujejo danes osobito našemu kmetu. Jaz sem belgrajskim zadrugarjem sicer odsvetoval preložitev, ako bi bila ista potrebna samo radi Avramovićeve odsotnosti, kajti, sem rekel, g. Avramović bo dne 31. maja v Belgradu. Poznal sem ga poprej samo kot zadrugarja, a to mi je bilo dovolj i za nadaljno sodbo glede njegove besede. Mož take strokovne sposobnosti drži besedo in če bi moral premagati še tako velike ovire. In res, v Parizu so mu delali glede porabe ekspresnega

Opomba: Poročilo o prvem jugoslovanskem združnem kongresu izide v prihodnji številki.

vlakla Pariz-Belgrad največje potežkoče, vkljub temu je bil naš Miha Avramović dne 30. maja že v Belgradu.

Ali vseeno je bilo dobro, da se je shod preložil, kajti šele pod Avramovičevim vodstvom se je jelo velikopotezno s pripravami za sestanek. Slučaj je hotel, da naši izvrstni zadrugarji iz Dalmacije niso pravočasno prejeli poročila o preložitvi. Tako so bili zastopniki splitskega saveza gg. Antičević, Bervaldi in Kunješić že 31. maja v Belgradu in so ostali do novega datuma kar tam. Udeleževali so se predposvetovanj. Istočasno je bil v Belgradu tudi slavni ameriški vseučilišni profesor Pupin, ki je ob enem naš generalni konzul v Njujorku. Ta znameniti mož je rodom Srb iz Banata. Zvedel je, da se zadrugarji zanimamo za izseljeniško vprašanje, pa se je dvakrat udeležil naših predposvetovanj. Minister za agrarno reformo g. dr. Poljak, znani hrvatski zadrugar, se je zopet udeleževal naših sej zbog našega zanimanja za agrarno reformo. Tako so ta predposvetovanja pokazala, da stojimo pred celo vrsto velevažnih in veleaktualnih problemov, vsled česar se je začelo iskati referente in sestavil se je dnevni red za šest dni. Vse to bi bilo v mirnem času zahtevalo dela in razmišljanja šest mesecev, tukaj pa se je vse pripravilo tekom 10 dnij. Ne verjel bi, ako bi ne bil sam doživel.

Pa bi kedo mislil, da ne bo obiska? Sam sem bil v skrbeh in sem vprašal Avramovića, koliko ljudi bo poslala na »kongres« Srbija. »Šest« mi pravi »ker nam gre toliko delegatov. Nobenega več, nobenega manje!« To so Avramovičeve besede, ki so tudi držale. In vendar se je udeleževalo posvetovanj dne 14., 15. in 16. junija, torej zadružni del kongresa, po 50—80 ljudi, zadrugarjev iz vseh delov našega novega kraljestva. Na anketi za agrarno reformo je doseglo število udeležencev celo 300, dasiravno se je tudi ta sklicala šele pred dobrim tednom. Vse to pač jasno dokazuje, da čutijo ljudje potrebo sniti in porazgovoriti se z onimi, ki imajo enake težnje, oziroma dokazano je s tem, da leži pred nami cela vrsta velikih vprašanj, ki globoko posezajo v interese celega naroda in se poedini narodovi predstavniki tozadevno tudi zavedajo svojih dolžnosti.

Za enkrat se je ta zavest skupnih interesov in dolžnosti izčrpala le v obširnih referatih in debatah. Narodno prosvetno delo in zadrugarstvo; obdačenje zadrug; izseljeniško vprašanje; preskrbovanje zadrugarjev s potrebščinami, ki jih je treba uvažati; zadružništvo in agrarna reforma. Prvič so si zastopniki celega naroda o teh vprašanjih izmenjavali svoja mnenja in razumljivo je, da se je povedalo nebroj globokih misli, ki temelje na izkustvih praktičnega dela, kakor smo ga v prošlosti vršili, ločeni eden od drugega, vsak v svoji pokrajini, oziroma vsak v svojem plemenu, vsak v svoji ožji strankarski ali strankarsko deljeni gospodarski organizaciji. Prvič je manjkalo tretje, zunanje sile, ki bi motila naš razgovor. In spoznali smo, da imamo povsem enake interese in da smo eno tudi v zadružnem pogledu, eno v interesih, eno v mišljenju. A sedaj je potrebno, da bomo eno tudi v delu, v

praktičnem izvajanju onega, kar smo v dneh 14.—16. junija v Belgradu v teoretičnih razpravah dognali kot pravilno.

Prvi del praktičnega dela se je z ustanovitvijo »Glavnega zadružnega saveza« že pričel izvajati. Mnogo bo stalo truda, predno pride ta organizacija na isto višino, ki jo zahteva korist našega zadružništva. Uverjen sem, da je ta naloga zaupana dobrim rokam in da smemo torej mirno gledati v bodočnost. Vsekakor je delokrog te organizacije omejen na splošno interesno zastopstvo zadružništva in revizijo pokrajinskih zadružnih zvez. Dovolj dolžnosti za eno organizacijo! Treba bo celih mož za to delo. Teoretični zaključki skupščine pa se nanašajo tudi na ustanovitev glavne zadružne banke, torej denarne centrale za vse zadružne zveze; nadalje na ustanovitev glavne nakupne zadruga, ki bi uvažala naše potrebščine; in na organizacijo povratka naših v Ameriki živečih rojakov. Vse to so ogromne naloge, toda ako jih ne izvedemo, potem je bilo vse gorenje zaman. Dolžnost slehernega prepričanega zadrugarja je sedaj, da neprestano kliče na izvršitev teh zaključkov in tudi nudi voljo, na takem izvrševanju dejanski sodelovati. Brez faktičnega, dejanskega sodelovanja vseh naših zadrugarjev iz celega kraljestva ne moremo v zadevi teh zaključkov ustvariti ničesar količkaj dovršenega.

Dr. Andrej Veble.

Socijalni problemi v Jugoslaviji.

II.

Agrarna reforma.

V pregledu dosedanjih načrtov agrarne reforme v naši državi moramo na prvem mestu objaviti in opisati temeljne določbe „predhodnih odredb za pripravo agrarne reforme“, ki jih je izdelal Vitomir Korač, bivši minister za socijalno politiko v Belgradu, meseca februarja t. l. Te predhodne odredbe so prvi osnutek vladnega programa na tem polju. Naredba obsega sedem odstavkov in 24 paragrafov ter določa v glavnih točkah sledeče:

Prvi odstavek (§ 1—6) govori o odpravi kmetovskega odnošaja.

Kmetovski (čivčijski) odnošaj v Bosni in Hercegovini, potem v novih krajih Srbije in Črne gore se odpravlja, a novo ustvarjanje kmetovskega (čivčijskega) odnošaja se zabranjuje. (§ 1.)

Dosedanji kmetje (čivčije) se proglašajo za svobodne lastnike dosedanjih kmetovskih zemljišč. (§ 2.)

Dosedanji lastniki (age) dobe za odvzeto zemljo odškodnino, katero jim garantira država. S posebnim zakonom se še odredi višina odškodnine in način, kako se izplača. (§ 3.)

V odškodnino je vračunati tudi kmetovski dolg (hak) za leto 1918. (§ 4.)

Opomba: V zadnji številki se je na strani 100 vrnila tiskovna pomota torišče mesto težišče, kar se naj popravi.

Dokler se ne reši vprašanje odškodnine, se bo dajala dosedanjim lastnikom, ako zahtevajo, začasna renta razmerno dosedanjemu njihovu dohodku iz kmetovskih zemljišč. Izplačana začasna renta se bo obračunala naknadno.

Dosedanjim lastnikom zemljišč, kateri bi vsled odpravljene kmetovske odvisnosti želeli namesto rente ali odškodnine ali njiju dela dobiti sorazmerno vrednost v zemljišču in sicer v toliki meri, kolikor ga morejo obdelovati sami, se bo dala zemlja od razlaščenih veleposestev ali od državnega zemljišča. (§ 5.)

Od nadaljne zakonodajne odredbe se ustavljajo vsi spori (pravde) in vse izvršbe (eksekucije), ki teko in ki so nastale vsled kmetovskega odnošaja. Istotako se ustavljajo tožbe, pravde in izvršbe zaradi izplačila vknjiženih terjatev na dosedanjih kmetovskih zemljiščih. Končno se do nadaljne zakonodajne odredbe ustavljajo tožbe, sodni spori in izvršbe zaradi plačevanja na temelju prejšnega (fakultativnega) odkupa kmetovske zemlje. (§ 6.)

V § 1—6 predhodnih odredb se torej odpravlja kmetovski odnošaj, ki smo ga v zadnji številki opisali obširno, in sicer proti odškodnini.

Določitev odškodnine se uredi s posebnim zakonom.

Kakor je znano iz časnikarskih poročil, se je pred kratkim vršila anketa (posvetovanje) pri ministrstvu za agrarno reformo v Belgradu, katere so se udeležili zastopniki interesentov iz vseh krajev naše države. Na tej anketi so se pretresovala vsa vprašanja, ki se tičejo agrarne reforme. — Prišlo je do ostrih debat in nazadnje so zastopniki veleposestnikov iz Bosne izjavili, da nimajo zaupanja do vlade in ministra dr. Poljaka in so demonstrativno zapustili zborovanje.

Glavno je nastal prepir radi vprašanja o odškodnini in o načinu, kako se naj izvede odkup kmetov. Najradikalnejše, socijalistično pobarvano krilo zahteva, da se razdeli zemlja med kmete brezplačno, da se agom in begom ne plača odškodnina, češ, da so se na krivičen način polastili zemlje, da se pusti agom in begom k večjemu toliko zemlje, da morejo s tem prehraniti sebe in družino. Zmernejša struja zahteva, da se plača dosedanjim lastnikom kakih 25—30 % zemljiške cene. Vprašanje o odškodnini torej ni nikakor tako lahko. Treba je namreč računati z močnim ljudskim gibanjem v Bosni in Hercegovini, v Hrvaški in Slavoniji ter v ostalih delih naše države, ki kaže očitno protikapitalistično tendenco in ki upravičeno zahteva, da se za vedno odpravijo krivični privilegiji veleposestnikov in velekapitalistov, da se nudi vsem delavskim slojem prilika do dela, da se jim omogoči nakup zemlje in s tem ustanovitev samostojne gospodarske eksistence. S tem gibanjem mora vsaka pametna zakonodaja in uprava računati.

Na drugi strani pa ne smemo prezreti, da socialno in gospodarsko nikakor ni upravičeno, ako bi se zemlja nekaterim slojem dala brezplačno, ker bi se s tem ravnotako ustvarile predprave za dotične sloje v primeri z drugimi (n. pr. uradniškim stanom, ki je danes gotovo po veliki večini proletarski stan).

K določbi § 5. moramo pripomniti, da se nam ne zdi posebno srečna Manjka jasnosti. Govori se o plačevanju začasne rente dosedanjim lastnikom,

nikjer pa ni določeno, kdo naj vodi celo akcijo, kateri urad izvršuje razdelitev zemlje in določitev začasne rente, kje se vplačuje renta itd. Kateri krajevni uradi so kompetentni za to? Ali samo centralni urad za agrarno reformo? To je nejasno.

Odstavek II. (§ 7, § 8) obravnava odpravo kolonskega odnošaja.

Kolonska in ostala kmetstvu slična razmerja med gospodarji zemljišča in težaki v Istri, Goriški, Dalmaciji in drugih pokrajinah kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev se odpravljajo v smislu določil prvega poglavja (§ 1 do 6) teh odredb. (§ 7.)

Proglašajo se za ničevne vse razzodbe, katere so se v času te vojske izrekle na korist lastnikom zemljišč v zgoraj (§ 7) navedenih pokrajinah kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v pravnih zaradi odprave tržaškega (kolonskega) odnošaja; v vseh takih slučajih se mora povrniti ono stanje, ki je bilo v veljavi ob začetku vojske.

Tako vpostavljeno razmerje se mora potem razveljaviti po predpisih teh odredb. Izvzeti so slučaji, v katerih je last dotičnega zemljišča do dne progla-sitve teh odredb v dobri veri prešla v tretje roke. (§ 8.)

Z ozirom na sedanji zunanje-politični položaj pridejo v doglednem času v poštev le kolonski odnošaji v Dalmaciji, kjer se je to razmerje še ohranilo. V bistvu je kolonat podoben kmetstvu. — Tudi določba § 8 je premalo točna in jasna, ker manjka izvršilnih določb, komu je poverjena naloga, da se v resnici vpostavijo med vojno spremenjene razmere na korist lastnikom zemljišč na ono stanje, ki je bilo v veljavi ob začetku vojske, ni nikjer določeno.

V bistvu torej izrekata § 7 in § 8 samo — program za bodočnost.

Odstavek III. (§§ 9 do 16). O razdelbi veleposestev.

Vsa veleposestva na teritoriju kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev se razlašćajo. Od njih površine se bo dala zemlja onim državljanom, ki se bavijo z obdelovanjem zemlje ter zemlje sploh nimajo, ali je nimajo v dovoljni meri in to toliko, kolikor je morejo sami s svojo družino obdelovati. Prvenstvo pri tej razdelbi imajo invalidi, vdove in sirote vojakov, vojaki, prostovoljci, ki so se borili za osvoboditev in ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev. O ostali površini razlašćenega zemljišća, nadalje o tem, kaj se smatra za veleposestvo v smislu teh odredb, se še odredi s posebnim zakonom po posestnih in ekonomskih razmerah poedinih krajev. (§ 9.)

Ne oziraje se na določilo § 9 se proglašajo takoj za veleposestva:

- a) vsa fidejkomisna posestva;
- b) vsa posestva, ki imajo površino, oznaćeno pod toćko c) in ki so dana v zakup enemu zakupniku, ali ki vobće niso ali so samo deloma obdelana;
- c) ona posestva, ki obsegajo površino vsaj 100 do 500 oralov (po 1600 kvadratnih sežnjev) za poljedelstvo sposobnega zemljišća po posestnih in ekonomskih razmerah svojega kraja.

Ta posestva se takoj začasno razdele (§ 14) po redu od največjega do najnižjega. (§ 10.)

Odškodnina veleposestniku za razlašeno zemljo, njena višina in način poplačila se odredi naknadno zakonodajnim potom, a do tega časa je postopati v smislu § 5. (§ 11.)

Brez odškodnine se odvzemajo nastopna posestva:

a) vsa posestva habsburške dinastije in članov habsburške cesarske obitelji;

b) vsa posestva dinastij sovražnih držav;

c) vsa posestva, ki so se nekdanj darovala tujcem za usluge, storjene Habsburžanom, pa doslej niso prešla v tretjo roko. (§ 12.)

V § 11 določena odškodnina za ona posestva, ki so nabavljena v času vojske in za katera velja utemeljena sumnja, da so se pridobila z nerazmernim vojnimi dobičkom, se ne izplača lastnikom, dokler se ne izda poseben zakon o postopanju z vojnimi dobički. (§ 13.)

Dokler se razdelitev veleposestev ne bo mogla definitivno izvesti v smislu § 9, do te dobe bo država posestva, označena v § 10, dajala osebam, navedenim v § 9, začasno v zakup v manjših ali večjih kompleksih.

Zakupnina se določi naknadno po krajevnih razmerah. (§ 14.)

Razveljavljajo se vse zakupne pogodbe glede tistih veleposestev, ki jih zakupnik sam ne obdeluje kot strokovni ekonom ali kot kmetovalec s svojo družino.

Zakupne pogodbe glede veleposestev, ki so dana v zakup v manjših parcelah osebam, označenim v prvem odstavku, se ne razveljavljajo do nadaljne postavne odredbe, samo dogovorjena zakupnina, kakor tudi način in roki poplačila se morejo na zahtevo interesentovo proglasiti za neveljavne ter se na novo odrediti po krajevnih razmerah.

V smislu teh določb se mora postopati tudi pri zakupu sličnem razmerju, znanem po imenu: priorci, pridržnici, prisjevnici, napoličari. (§ 15.)

Zabranjuje se, da bi se dajala zemljišča v podzakup, a kjer takšni obstojajo, se glavni zakup razveljavlja. Podzakupci ostanejo do nadaljne zakonite odredbe kot zakupniki v posesti v zakup vzetega zemljišča ter se bo postopalo z njimi kakor z zakupniki v smislu § 15, odstavka 2.

Od tega določila so izvzeta razmerja podzakupa, ki so nastala dosedaj med kmetijskimi zadrugami, njih centralami in njih člani. Po zahtevi podzakupnikovi pa je moči ali višino zakupnine in roke plačevanja podvreči reviziji po načinu prvega odstavka tega paragrafa ali podzakup sploh razveljaviti. (§ 16.)

Tako se glasi besedilo naredbe. Določbe §§ 9 do 16 tvorijo glavni del nameravane agrarne reforme. Kritiko cele naredbe hočem podati pozneje, ko navedem celotno besedilo predhodnih odredb za pripravo agrarne reforme. V zvezi s kritiko pa hočem označiti tudi načelno stališče glavnih socijalnopolitičnih strank in interesnih skupin. Na tem mestu se omejim samo na nekatere opazke, ki se mi zde posebno važne. Čimdalje študiramo predloženi

načrt agrarne reforme, tembolj pridemo do prepričanja, da ima ta naredba izrazit značaj provizorija, da je le nekaka manifestacija temeljnih idej sedanjega ministrskega sveta z ozirom na potrebne odredbe in predpriprave, ki naj šele zagotovijo teren za agrarno reformo, kakor se dobro naglašča v resoluciji hrvaškega društva poljedelskih in gozdarskih uradnikov z dne 12. marca 1919. Bilo bi tudi prenevarno, ako bi se skušalo izvršiti agrarno preosnovno edino naredbenim potom, ne da bi se prej o tem sklepalo v parlamentu, ki je izključno kompetenten za tako dalekosežno akcijo.

K določbi § 9 navedenih predhodnih odredb je gori omenjeno strokovno društvo izrazilo svoje pomisleke, ki se mi zde popolnoma neosnovani in naravnost protisocialni. Ugovarja se namreč proti temu, da bi imeli pri razdelitvi veleposestev prednost vojni invalidi, vdove in sirote vojakov, vojaki in prostovoljci, ki so se borili za osvoboditev in zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev, češ, da je ta načrt neizvedljiv. — Ako bi dobile vse kmečke družine toliko zemlje, kolikor je morejo same s svojimi člani obdelovati, kdo bo pa potem pomagal invalidom, vdovam in sirotam pri obdelovanju zemlje? Vsaka dobra akcija se lahko v kali zatre, ako manjka smisla za stvar in veselja do dela. Kako se invalidom, vdovam in sirotam zagotovi obdelovanje zemlje, je vprašanje organizacije in in uprave in vprašanje o kmečkih poslih in kmečkih delavcih, katero pa se mora pravilno rešiti. Drugi ugovor, češ, da se s takimi odredbami, kakor je razdelitev zemlje med invalide, vdove in sirote, zopet ustvarja privilegirana kasta ljudi, podobna oni, ki se je dosedaj imenovala „grofi“, pa je v svojem jedru tako nesocialen in naravnost nesmiseln, da se čudimo, kako se more strokovno društvo, ki ima v svoji sredi tudi akademično izobražene ljudi, postaviti na tako kapitalistično in „grofovsko“ stališče.

V celoti lahko rečemo, da imajo določbe in načela, izražena v §§ 9 do 11, le teoretičen pomen, da vsebujejo v bistvu le program za bodočnost; praktičnega pomena so določbe § 12, 14, 15 in 16, dasiravno pogrešamo natančnejših odredb. Velika pomanjkljivost naredbe pa tiči v tem, da se nikjer ne omenja vprašanje, po kakšnih načelih in na kak način se določa pravica do nakupa zemlje in kdo odloča o podelitvi zemlje. Tudi določba v § 9 o eksistenčnem minimumu za kmečka posestva, ki naj bodo tolika, kolikor jih more družina s svojimi člani obdelovati, je presplošna. Nikjer ni določeno, kdo naj odloča o eksistenčnem minimumu in kako velik naj bo.

Iz vsega tega vidimo, da je vlada s to naredbo izrazila le splošen program agrarne reforme, čigar izvršitev pa je prepuščena posebnemu zakonu.

Odstavek IV. (§ 17, 18) vsebuje določbe o gozdnih posestvih.

Vsi večji gozdni kompleksi prehajajo v državno last in v njih bodo imeli kmetovalci pravico do drv za gorivo in stavbe. (§ 17.)

Odškodnina lastnikom gozdov, kakor tudi regulacija kmetijskih pravic do paše in lesa se še odredi s posebnimi zakoni. (§ 18.)

Po časopisju se je vnela živahna polemika o vprašanju velikih gozdov.

Pri tem se je tudi naglašalo, da je določba § 17 zelo netočna, ker pojem „vsi večji gozdni kompleksi“ ni zatančneje preciziran, kakor se je to zgodilo pri drugih veleposestvih v § 10 točka c. Čisto gotovo je, da se gospodarstvo po velikih gozdih ravna po drugačnih načelih, kakor pa navadno kmetijsko gospodarstvo. O tem nas uči narodno-gospodarska veda in praksa.

Tudi javnopravne koristi in klimatični oziri igrajo pri tem važno vlogo. Pri razdelitvi gozdnih posestev je tedaj potreba dvojne previdnosti, da se z lahkomiselnim gospodarstvom ne uniči bogastvo, ki je utemeljeno v naših velikih gozdih. Saj je občeznano, da je les začasno, vsaj v Sloveniji, naše najbolj dragoceno eksportno blago.

Odstavek V. Revizija segregacij.

V krajih, kjer so bivši kmetje (podložniki) vsled segregacije oškodovani na korist graščaku (spahiji), se mora na zahtevo oškodovančeve izvesti revizija. (§ 19.)

Tudi ta § je pomanjkljiv, ker ne določa, katera oblast je pristojna odločati o dopustnosti revizije.

Odstavek VI. Državni urad za agrarno reformo.

Za proizvodbo agrarne reforme se osnavlja poseben „državni urad za agrarno reformo“. V njegovo področje bo spadalo tudi vprašanje notranje kolonizacije, repatriiranje naših izseljencev v Ameriki in drugih deželah in sploh preseljevanje Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki žive danes v drugih državah.

Ta urad bo pod nadzorstvom ministra za socialno politiko, o njega področju in uredbi pa se še sestavijo posebna določila. (§ 20.)

Odstavek VII. Zaključna določila.

Te odredbe ne veljajo za tisto ozemlje, ki ga je imela Srbija do leta 1912. (§ 21.)

Nihče nima pravice zemljišča, prejetega na podstavi teh odredb do nadaljne odredbe, niti odtujiti, niti zastaviti, sploh nikomur drugemu predati v posest. Vsak dogovor, ki je zoper te določbe, je ničen. (§ 22.)

Dobrote teh odredb izgubi vsakdo, ki bi po njih proglasitvi samolastno jemal ali plenil tuja posestva ter bo zaradi tega obsojen. (§ 23.)

Po § 24 so stopile te predhodne odredbe v veljavo z dnem razglasitve v „Službenih Novinah kraljestva Srba, Hrvata i Slovenaca“ s pogojem, da se predlože Narodnemu predstavništvu v naknadno ustavno odobritev. Naredba je bila izdana 23. februarja 1919 in je podpisana od vseh ministrov v Belgradu. Izvršitev je bila prvotno poverjena ministru za socialno politiko, kmalu pozneje pa je bilo osnovano posebno ministrstvo za agrarno reformo kateremu načeljuje minister dr. Poljak.

Takoj po prevratu v naši domovini, posebno pa po razglasitvi predhodnih odredb za agrarno reformo se je začelo širiti zanimanje za to vprašanje. V političnih in strokovnih listih se živahno razmotrivajo vse panoge agrarne reforme. Pred kratkim se je vršila v Belgradu anketa za izseljenišvo, notranjo kolonizacijo in agrarno reformo. Minister dr. Poljak je izdelal načrt zakona o agrarni reformi, ki se naj predloži narodnemu predstavništvu v ustavno rešitev. Vse politične stranke se živahno zanimajo za to vprašanje. Zanimanje je torej splošno. In po pravici! Kajti od pravilne rešitve agrarne reforme je v veliki meri odvisen napredek na gospodarskem in kulturnem polju. Od pravilne in pravične rešitve te reforme je odvisna bodočnost naše države! Bodimo odkriti! Naša država bo država miru, reda in napredka, ako si ustvari trdne socijalne in gospodarske temelje, na podlagi katerih se bo moglo razvijati pravo blagostanje in kultura. Država, v kateri žive milijoni in milijoni ljudstva samo od danes do jutri, v skrajni bedi, v vedni negotovosti, v vedni borbi za vsakdanji kruh, dočim se maloštevilni bogatini — denarni in agrarni kapitalisti — šopirijo v razkošju in brezdelju, taka država je podobna mestu, ki je zgrajeno na vulkanskih tleh. Samo kjer vlada soeijalna pravičnost, kjer je narodno premoženje enakomerno razdeljeno, kjer ima vsak državljani zagotovljeno priliko do dela in gospodarskega in duševnega napredka, tam je mogoče govoriti o urejeni državi!

Agrarna reforma je veliko delo. Tisti mož, ki bo kos tej gigantski nalogi, si zasluži nevenljive zasluge za našo državo. —

* * *

Predhodne odredbe za pripravo agrarne reforme imajo značaj provizorija. Glavna pomanjkljivost te naredbe tiči v preveliki splošnosti. V bistvu pa obsega program za nacijonaliziranje veleposestev in velikih gozdov. Posamezne njene napake smo omenili že pri citiranju paragrafov.

Ali pa je agrarna reforma v tej obliki, kakor je nameravana v smislu predhodnih odredb, sploh — agrarna reforma? Ali je v tej obliki — brez istočasne preosnove kmečkega dednega prava in celotne agrarne ustave sploh izvedljiva? — Začasno da. Trajno nikakor! — —

Vzemimo pravne razmere, kakor so sedaj pri nas, ko velja pri zakonitem dednem nasledstvu za dediče popolna gospodarska enakost, ko so si premičnine in neprimičnine v gospodarskem oziru popolnoma enake! Ako danes izvršimo agrarno reformo in zagotovimo vsaki kmečki družini minimum t. j. 10 oralov zemlje, katero lahko srednje velika družina obdeluje s svojimi člani, bo v 30 do 40 letih pri sedaj veljavnem dednem pravu in agrarni ustavi zopet potrebna nova agrarna reforma, ker se bodo med tem časom vsled zakonitega dednega nasledstva spremenile sedanje posestne in lastninske razmere; kmečka posestva se bodo zopet razkosala med posamezne dediče.

Brez nove agrarne ustave, brez novega kmečkega dednega prava, brez stalnih kmečkih domov, brez temeljite revizije celotne agrarne politike je agrarna reforma neizvedljiva ali pa vsaj ne bo prinesla zaželjenih sadov, ki si jih obeta

večina. O tem si moramo biti popolnomo na jasnem, da ne doživimo neprijetnih razočaranj. Seveda kritizirati je lahko, boljše narediti težko. A tudi kritika je zdrava in potrebna. Čimbolj se bistrijo pojmi, tem bolje stoji stvar sama! — — In dobra ideja mora zmagati.

Kakšno stališče so zavzele posamezne politične stranke glede agrarne reforme? —

Predhodne odredbe je izdelal socijalist Korač. Socijalistična stranka stoji načelno na stališču, da se mora odpraviti zasebna lastnina glede vseh proizvodnih sredstev; tovarniška podjetja se morajo na vsak način socijalizirati, podružabiti, da bo družba njih lastnica. Podobno bi se naj zgodilo z zemljo. V praksi pa socijalistična stranka ne postopa v tem vprašanju povsod enako in dosledno. Gotovo je kmečko vprašanje za praktični socijalizem, za poskus podružabljenja, najtežavnejše. Tako vidimo n. pr. še danes na Ruskem, da boljševiška vlada niti danes po triletni vladi ni mogla in si tudi ni upala vpejljati popolnega socijalizma (kolektivizma) na zemljiščih. Praktično ima tam občina nekoliko večje avtonomne pravice v gospodarskih zadevah, vendar je zasebna lastnina na kmetijstvu namenjeni zemlji še danes ohranjena z večjimi ali manjšimi omejitvami. Poročila v tem oziru niso enaka in zanesljiva.

V Bosni in Hercegovini ter v Slavoniji zahtevajo socijalisti brezplačno razdelitev zemlje, v Bosni zlasti brezplačni odkup kmetov.

Demokratski klub v narodnem predstavnstvu je označil svoje stališče v resoluciji z dne 15. marca 1919, s katero zahteva ustanovitev centralnega urada za agrarno reformo. Ta urad bi naj obsegal sledeče sekcije: gospodarsko, finančno, pravno in sekcijo za kolonizacijo; svoje posle bi naj upravljal s pomočjo svojih pokrajinskih uradov, okrajnih političnih oblasti in občinskih odborov, sestavljenih iz interesentov. Kot najnujnejše naloge centralnega urada se smatrajo sledeče:

1. razdelitev zemlje med tiste državljane, ki se bavijo s kmetijstvom in nimajo zadosti zemlje s posebnim ozirom na invalide, vdove in sirote vojakov in prostovoljce, ki so se borili za osvoboditev in zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev;

2. posredovanje zakupa zemljišč, posebno tistih, ki so namenjena kolonizaciji;

3. predpriprave za podržavljenje gozdnih posestev;

4. ureditev agrarnopravnih razmer, odprava kmetstva in kolonata;

5. finančne predpriprave z ugotovitvijo rente in odškodnine;

6. zbiranje gradiva, opis in kvalifikacija interesentov, predpriprave za kolonizacijo in končno izvršitev agrarne reforme.

7. takojšnja začasna razdelitev zemlje med tiste kmetovalce, ki je nimajo zadosti, da se zagotovi obdelovanje zemlje.

V bistvu so te zahteve od 1—7 izražene tudi v predhodnih odredbah.

Jugoslovanski klub v narodnem predstavnstvu — načelnik g. dr. Korošec, podpredsednik ministrskega sveta — stoji na stališču, da se mora izvršiti agrarna

reforma istočasno s preosnovo agrarne ustave, dednega prava in revizijo celotne agrarne politike. Pri izvršitvi agrarne reforme naj se prepusti avtonomnim korporacijam in občinam važen vpliv, kakor tudi obveznim kmetijskim zadrugam, ki naj bodo interesno zastopstvo kmečkega stanu. Na vsak način pa se mora zakon o agrarni reformi rešiti v parlamentu ali narodnem predstavnstvu.

Kolikor sem mogel poizvedeti, namerava dr. Poljak, minister za agrarno reformo, rešiti to vprašanje v zvezi s preosnovo cele agrarne ustave in z revizijo celotne agrarne politike. Z njegovim načrtom zakona o agrarni reformi se bomo bavili v eni izmed prihodnih števil.

* * *

Ko se je pred 10 leti v avstrijskem parlamentu obravnaval načrt zakona o socialnem zavarovanju, je dr. Krek v svoji poljudni knjižici zapisal krilate besede: Nevarnost, da socialnega zavarovanja ne dobimo, je veliko večja kot možnost, da ga dobimo!

Nočem trditi, da velja to tudi sedaj za agrarno reformo. Vendar si moramo biti na jasnem, da so težave in ovire, upravnotehnične in politične, tako velike, da se agrarna reforma gotovo ne izvrši tako hitro, kakor si to želi ogromna večina našega naroda.

Iz časopisov je znano, da so yeleposestniki v Bosni in Hercegovini pa tudi na Hrvaškem in v Slavoniji začeli odkrit boj zoper agrarno reformo. Znano nam je tudi, da se tudi davek na vojne dobičke vedno bolj odlaša iz raznih tajinstvenih razlogov. Moč velikega kapitala — denarnega in agrarnega — je še vedno velika. Proti organiziranemu velekapitalu je edina pomoč organizacija delujočih ljudskih slojev.

Velike ovire zoper agrarno reformo pa so tudi na upravnotehničnem polju. V teoriji se da tudi najbolj zamotano vprašanje hitro rešiti. Ko pa preidemo iz suhe teorije v resnično življenje, takrat še-le uvidimo, kolike težave nas čakajo povsod, tembolj pri tem vprašanju, ko je treba najti takorekoč novo družabno obliko, ko je treba princip zasebne lastnine in socijalizacije združiti v novo, do sedaj še nepreizkušeno obliko.

Kakor povsod drugod veljajo tudi tukaj besede: previdnost je mati modrosti.

≡≡≡ Zadružni in gospodarski pregled. ≡≡≡

Organizacija konzumnih zadrug
Poleg kmetijskih zadrug so se med vojno tudi delavske in obrtniške zadruge začele znatno širiti. Vojna je v trgovini povzročila toliko nezdravega, da so revnejši sloji morali začeti misliti na samopomoč. Že prej obstoječa konsumna društva so v takih razmerah nudila tako veliko prednost pred zasebnimi trgovci, da so se jih začeli

oprijemati krogi, ki prej niso imeli nika-kega zaupanja v zadružništvo. Predsodek, ki so ga ustvarili prvi ponesrečeni poskusi na tem polju v naši domovini, je skopnel. Pri nas imamo dvojne vrste konzumnih zadrug: strogo delavske konzume in kmetijska društva, ki so nekaka mešanica čistih konzumov iz kmetijskih nabavnih in prodajalnih zadrug. Pri slednjih se kaže še

vedno slabost, da kmetje nimajo toliko časa, kakor ga zahteva vestno izpolnjevanje članskih, zlasti pa odborniških in nadzorniških dolžnosti pri takih zadrugah, da more zadruga dobro uspevati. Še vedno so vse preveč navezane na požrtvovalnost posameznikov. Pri delavskih konzumih se je pa pokazala potreba po večji koncentraciji.

Konzumna zadruga, ki je odvisna od posameznih trgovcev in trgovčičev, ne dosega svojega namena. Dokler ne more prenašati konkurence veletrgovcev, je obsojena na životarjenje, ob neugodni konjunkturi na smrt. Dokler ima malenkosten obrat, se tudi ne more okoristiti s hrbtenico, ki bi jo ji lahko nudil v kreditnem združništvu zbran kapital.

Zato ni čuda, da se je v zadnjem času, ko se je v Jugoslaviji na vseh gospodarskih poljih začelo tako živahno izrabljanje načela združevanja, tudi misel o združitvi konzumnih zadrug začela živahneje razpravljati. Na zadnji skupščini Zadrugne zveze se je po obširnem poročilu predsednika Gospodarske zveze Alojzija Markeža o tem vprašanju sklenilo, da se skličejo zastopniki naših konzumov na posvet in razgovor o najprimernejši obliki koncentracije konzumnega združništva.

Treba bo najti zlato sredino med cen-

tralizmom in krajevno samoodločbo, ki je vsaj do gotove meje bistvena za združništvo. V kreditnem združništvu je ta sredina najdena in pri nas že izpeljana. Med kreditnimi in konzumni zadrugami je razlika znatna, zato bo način osredotočenja, kakor je izveden v združnih zvezah za kreditne zadruge, mogoče porabiti pri konzumnih zadrugah samo v primerno prikrojeni obliki.

Posamezne nepopolne oblike koncentracije konzumnega združništva že imamo, tudi iz teh se bo dalo marsikaj povzeti. Nekoliko nadomestuje osrednjo matico našim konzumom Gospodarska zveza, nekaka nadstrankarska skupna agentura za konzume je bila med vojno ustvarjena z Vojno zvezo. Tudi posamezni konzumi sami so se skušali razviti v veletrgovine, tako Prvo ljubljansko delavsko konzumno društvo, ki je v različnih krajih ustanovilo podružnice in socijalistično konzumno društvo za ljubljano in okolico.

Delniška družba strojnih tovaren in livaren. V upravni svet novoustanovljenje delniške družbe v strojnih tovaren in livaren sta bila izvoljena dva zastopnika združništva: za Zadrugno zvezo član njenega načelstva dr. Jakob Mohorič, za Zadrugno zvonarno pa njen odbornik mestni župnik Janko Barle.

Vabilo na redni občni zbor

Ljudske gospodarske zadruge v Zagorju ob Savi,

registrovane zadruge z omejeno zavezo, ki se bo vršil dne 13. junija 1919 ob 4. uri popoldne v zadr. prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor

Ljudske hranilnice in posojilnice v Zagorju ob Savi,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 13. julija 1919, ob 3. uri popoldne v Zadrugnem domu.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
**Kmečke hranilnice in posojilnice v
Gorjemgradu,**

registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši v nedeljo dne 20. julija 1919
ob 3. uri v uradnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
**Ljudske hranilnice in posojilnice v
Moravčah,**

registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši v nedeljo dne 13. julija 1919
ob 7. uri zjutraj v kaplaniji.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1917 in 1918.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Sprememba pravil
6. Volitev načelstva in nadzorstva.
7. Slučajnosti.*

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na redni občni zbor
**Hranilnice in posojilnice v Sv. Bolfenku
na Kogu,**

registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 20. julija ob 9. uri dopold.
v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na XXIII. redni občni zbor
**Posojilnice in Hranilnice v Sv. Križu
pri Litiji,**

registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši v nedeljo dne 13. julija 1919.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
**Kmečke hranilnice in posojilnice v
Poljčanah,**

registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 13. julija 1919 ob 3 uri
popoldan v posojilničnem prostoru v
Poljčanah.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
Okrajne posojilnice v Radečah,
registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši 13. julija 1919 ob 15. (3. uri)
popoldne v Narodnem domu v Radečah.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na redni občni zbor
**Raiffeisenove posojilnice v Št. Ilju
pri Velenju,**

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši v nedeljo, dne 27. julija 1919
ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se eno uro kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor

Mlekarske zadruga v Škofji Loki,
registrovane zadruga z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 20. julija 1919 ob pol 4.
popoldane v zadružnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Novicerkvi,
registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 27. julija 1919 ob 8. uri
dopoldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev novih dveh odbornikov.
5. Izprememba pravil.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen vrši se pol ure kasneje na istem mestu drug občni zbor z istim dnevnim redom, ki bo veljavno sklepal neglede na število navzočih zadružnikov.

Vabilo na redni občni zbor
Kmetijskega društva v Rečici ob Savinji,
registrovane zadruga z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 13. julija 1919 ob 4. uri
popoldne v zadružnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov.

Vabilo na redni občni zbor

**Kmetičke hranilnice in posojilnice
v Framu,**

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 6. julija 1919 ob po.
3 uri popoldne v posojilniških prostorih

Dnevni r d:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobrenje računskega zaključka za l. 1918.
5. Volitev načelstva in nadzorstva.
6. Slučajnosti..

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na izvanredni občni zbor

„Mlekarske zveze v Ljubljani“,
registrovana zadruga z omejeno zavezo,
ki se vrši v soboto, dne 9. julija 1919 ob
10. uri dopoldne v njenih lastnih prostorih
na Dunajski cesti štev. 33.

Dnevni red:

1. Poravna z Gospodarsko zvezo oz. ev. likvidacija Mlekarske zveze.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu dru. občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
**Hranilnice in posojilnice v Št. Jurju
pod Kumom,**

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 13. julija 1919 ob 8. uri
dopoldne v posojilnični pisarni.

Dnevni red:

2. Odobrenje letnega računa za leto 1916, 1917, 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
Strojne zadruge v Hajdini,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se vrši dne 13. julija 1919 ob 4. uri
popoldne v uradnih prost. posojilnice.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

V Slučaju nesklepčnosti, vrši se eno uro pozneje drug občni zbor na istem mestu in z istim dnevnim redom, ki brezpogojno veljavno sklepal.

Vabilo na redni občni zbor
**Hranilnice in posojilnice v Hajdini pri
Ptuju,**

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 13. julija 1919 ob 3. uri
popoldne v uradnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev enega člana v nadzorstvo.
5. Slučajnosti.

V slučaju nesklepčnosti vrši se eno uro kasneje drug občni zbor, na istem mestu in z istim dnevnim redom, ki brezpogojno veljavno sklepa.

Vabilo na redni občni zbor
**Hranilnice in posojilnice v Loki pri
Zidanem mostu,**

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 13. julija 1919 ob 15. uri
popoldne v hranilnični pisarni.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Sprememba pravil.
6. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor
Hranilnice in posojilnice v Kostanjevci,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 13. julija 1919 ob 16. uri
v uradnem prostoru.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor
Kmetijskega društva v Dobropolju,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se vrši dne 3. avgusta 1919 ob 3. uri
popoldne v združnih prostorih na Vidmu.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Vabilo na izredni občni zbor
Kmetijskega društva v Mošnjah,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
v likvidaciji,
ki se vrši 20. julija 1919 ob pol 17. uri
v župnišču.

Dnevni red:

1. Poročilo o dokončani likvidaciji.
2. Sklepanje o shrambi združnih knjig in pisem.

Vabilo na redni občni zbor
Hranilnice in posojilnice v Loškem potoku,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 27. julija 1919 ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načestva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
7. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Šmarjeti,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 27. julija 1919 ob 3. uri popoldne v kaplaniji.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
7. Prememba pravil.
8. Slučajnosti

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na izredni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Mošnjah,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo v likvidaciji,
ki se bo vršil 20. julija 1919 ob 16. uri v župnišču.

Dnevni red:

1. Poročilo o dokončani likvidaciji.
2. Slepanje o s'hrambi zadrušnih knjig in pisem.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašča, da bo obrestovala hranilne vloge od 1. julija 1919 nadalje po

2 1/2 %

Vlagateljem, ki se ne strinjajo z višino obresti je na prosto voljo dano, da dvignejo svoje vloge.

Hranilnica in posojilnica v Šmartnem pri Litiji,

registrirana zadruga z neomejeno zavezo.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašča, da bo obrestovala hranilne vloge od 1. julija 1919 dalje

po 2 1/2 %

Vlagateljem, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere je dano na prosto voljo, da dvignejo svoje vloge pred potekom tega roka

Hranilnica in posojilnica na Dobravi pri Kropi,

registrirana zadruga z neomejeno zavezo.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašča da bo obrestovala hranilne vloge od 1. julija 1919 dalje

po 2 3/4 %

Vlagateljem, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere, je dano na prosto voljo, da dvignejo svoje vloge pred potekom tega roka.

Hranilnica in posojilnica v Mirnipeči,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašča da bo obrestovala hranilne vloge od 1. julija 1919 do preklica

po 2 1/2 %

Vlagateljem je dano na prosto voljo, da dvignejo svoje vloge pred potekom tega roka.

Hranilnica in posojilnica v Smledniku,
registrirana zadruga z neomejeno zavezo.

Vabilo na redni občni zbor

Kmetijskega društva v Loškem potoku.
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 20. julija 1919 ob 3. uri
popoldne v Društvenem domu na Hribu.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Poročilo o izvršeni zvezi.
7. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Slovenskega delavskega stavbenega društva,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil v ponedeljek dne 14. julija t. l.
ob 5. uri popoldne v pisarni konzumnega
društva v Ljubljani, Kongresni trg št. 2.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobritev letnih računov.
3. Volitev odbora, nadzorstva, kontrolorjev, in razsodišča.

V slučaju nesklepčnosti, se vrši občni zbor pol ure pozneje ne glede na udeležbo.

Vabilo na redni občni zbor

Kmetijskega društva v Strahinju,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 13. julija 1919 ob 5. uri
popoldne v Strahinju št. 48.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor o navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Zadruge za vnovčevanje lesa na Češnjici,
registrirana zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 20. julija 1919 ob 4. uri
popoldne v prostorih Gospodarske zadruge.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1919.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Sodarske zadruge na Češnjici,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 20. julija 1919 ob 3. uri
popoldne v prostorih Gospodarske zadruge

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1918.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

♥ Tiskovine vseh vrst ♥

kakor: časopise, knjige, brošure, cenike, lepake, letake, vsporede, tabele, račune, kuverte in pisemski papir s firmo, vizitke, naslovnice,

♥ računske zaključke ♥

in vsa v to stroko spadajoča
dela izvršuje ukusno in ceno

„Zvezna tiskarna“

: v LJUBLJANI, Stari trg šte. 19. :

V zalogi ima tiskarna tudi vse po najnovejših predpisih izvršene obrazce za slavne občinske urade, aprovizačne odbore, cestne odbore, zadruga, gg. trgovce, odvetnike in notarje, gostilničarje itd.